

DUCE JEHOVAH!

DISSERTATIO ACADEMICA,

Z H T H M A T A
N O N N U L L A
S E L E C T I O R A ,

T A M P H I L O L O G I C A S A C R A ,
Q V A M P H I L O S O P H I C A E X H I B E N S :

In Regia Academia Aboensi,
^{Quam}

E t S U M M O G I O A M P L I T F A C . P H I L O S .

S U B P R E S I D I O

V I R T P R E C E A R I S S I M I

M . S I M O N I S P A U L I N I ,

H e b r æ & Græcæ Lingv. Profess: cele-
berr. Præceptoris & Promotoris
jugiter venerandi,

Liberalis exercitū prorrā. bonorum censurā
modestè submittit

M A G N U S S Y L V I U S W E R M L .

In Auditorio Maximo

Die 15 Maii Anni Repar. salutis M. DC. LXXXVI.

Impr. apud Joh. LAURENTII WALLIUM,

Regiæ Univ. ibid. Typogr.

Specibili Dignitate Politissimo
DN. PETRO
THORWEST,
NUTRITIO MUNIFICO,
Officinæ ferrariæ in Szwartå Di-
rectori prudentissimo, Fautori &
Benefactori ætatem suspici-
endo,

SALUTEM, PROSPERITATEM, ANNOS;

Spectabilis Dn. NUTRITIE, non plus quam annum jam spatium præteriit, quo filios Tuos meæ informationi committebas, qua vero inde usque benignitate me fueras amplexus, ipse haud sum ignarus, sane larga in me contulisti beneficia, quæ potius venerando involvam silentio, quam hic singula sustineam decantare, siquidem alias quoq; eorum multitudinem hæc pagina non potest capere; Eapropter ego sèpius tecum cogitavi, quo pacto tantâ beneficentiam possem utcunq; remunerari ne ingratitudinis notam mihi penitus inuri paterer. Cœterum cum aurum & argentum penes me non deprehendi (quod quidem alii solent offerre) satis esse judicavi si licuisset aliquando animi gratitudinem publice declarare, quod etiam existimabā, plurisquam aurum apud Te fore. Oblatâ itaque hac occasione non potui quin Tuo nomini hasce pagellas inscriberem: accipe quæ so hoc, licet exile munus, eo animo, quo solent, magni, minima quæq; sic prodeuntia æstimare & in posterum pariter ac hactenus ne cesses favere

NOMINIS TUI

indefesso æstimatori

MAGNO SYLVIO.

Pereximis Viro.

DN. MAGNO SYLVIO, Wermelando,
Philosophiae & Lingg. Studioſo ſolertissimo,
amico & commilitoni meo, annis jam ali-
qvoꝝ & fidei & ſpeſ singularis,

Αὐτοχεδίασμα:

In ſophicis praefat, linguis ſe praefat acutum
SYLVIUS: id praefat, dum daturum ꝑſimul.

Quod tam honoris quam amicitiae cauſa
dedi

AND. WANOCHIUS,

Phil. Pract. & Hist. Prof. Fac. Phil. Dec.

Πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς ἡδύτητον, καὶ τὸν Μάσων
Ἀλεξιβῶν τῷν ἐλευθεριῶν ἐργασίαν, ἔξα-
ρτως πεπαιδευμένουν,
Κυρ. ΜΑΓΝΟΝ ΣΥΛΟΤΙΟΝ, φίλον με-
κὴ συστεγμένην μάλιστα ἀγαπητὸν,
Σύγχαρμα.

Tὸν μὲν πρῶτα Θεὸν, πιᾶν, τεκτὸνομαρέζειν
Τῷ τέργυῳ τε θυμῷ τε λόγῳ, τεχνας δὲ επιτίθε-
τὰς μὲν ἐλευθεριας, ἐργαζεται ἀνδρας κερίτον.
Ταῦτα δὲ Σοί με ΜΑΓΝΕ Φίλε γνώμων τε κάνων
Τῆς βιοτείας σὺ ήσουν ναὶ ναὶ Δικαιοτός (τε)
Τριτὸν ἔργον σὺ, ξεστὸν, ἐναγεῖς γλαφυρόν τε,
Γνώμην σὺ ιεράν τε οσφὴν λαμπρῶς μὲν ἐλέγχει
Εὔχαρις ἐν τῷ Θεῷ, τὸν αποστολαῖτον τε μεγίστοις!

αὐτοχεδίας

SIMON PAULINUS.

Zy: nua I.

*An lingvarum Originalium Hebreæ &
Græcanolitiae, futuro Theologo sum-
mè sit necessaria?*

Sine ambagibus affirmativam am-
pleteimur, idq; ob seqventia ra-
tionum pondera: Nam omne
Theologi munus præcipue in quatvor
consistit: scil. sacri textus ἐξεγήσει, Δι-
δασκαλίᾳ, πολέμῳ & ὥμιλᾳ. Exegeticam,
quod attinet sacræ S: tractationem, vix
feliciter quis in illa poterit versari nisi
sacrarum literarum peritiā fuerit im-
butus, quippe alias ad id non magis est
idoneus, quam qui linguæ græcæ & la-
tinæ ignarus ad Virgilii, Homeri, vel
cujusdam alterius auctoris græci enar-
rationem vellet accedere. Et quam-
quam è versione in vernaculam, vel a-
liam linguam qvodammodo familia-
rem, sensum Spiritus S. in locis evi-
dentioribus utcunque poterit assequi,

A

non^c

non tamen illico sicut Doctor loca obscuriora, ubi interpretes longe dissentunt, valet exprimere, multo minus aliis explicare, quo vero plures commentationes congesserit, eo incertior, utpote fontium ignarus, dimitatur necessum est, quod ab exemplis infra adducendis evidentius constabit. Si *Didascaliam* spectemus, eandem comprehendimus necessitatem, cum hæc Scr. Sacrae sensum è fontibus excerptum ubique præsupponit. *Juxta illud,*

*Dulcius ex ipsis hauritur fontibus unda,
Oregō divino purius imbibitur.*

Omnis enim fidei articulus probandus est ex Scriptura solidè & sobriè intellecta, qua etiam ratione linguae sanctæ grammatica, nostra suo modo Theol. debet salutari; amissa enim illâ, statim extincta est lux purioris doctrinæ. Unde B. Chemn. *Cum nostro tempore restituueretur vera Grammatica, enarratio vocalorum in hoc loco rursus restituta est puritas doctrina. Pergit ulterius: nec possumus custodes esse doctrinæ divinitus repurgatae,*
nisi

nisi Grammaticam discamus & amemus. Atq[ue] hoc non de vocibus solum, unum vel alterum fidei articulum respicientibus vel religionis sinceræ acropolin, sed in universum de tota S. Sancti literaturâ, quâ codicem salvificæ doctrinæ præscribi curavit, verissimum esse, merito patentur omnes, qui æquâ veritatis lance rem tantam expendunt: Unde, quam necessarium sit cuiq[ue] Ἰηγαντον καὶ συστηματιον accuratius sectanti, & ardenter desideranti lingvæ sanctæ notitiam, haud difficulter patet: quantum namq[ue] ex vocum phrasiumque, quibus Sp. S. mysteria regni cœlorum proponere placuit, fæcundissimis significatis & significantissimis idiotismis eruere possumus, id totum cognitioni originalium lingvarum tenemur acceptum referre. Placet hoc loco nonnulla proferre exempla, quibus res clarior evadat. In articulo justificationis nisi naturam vocum HITZDIK & Δικαιοῦ genuinam quis calluerit, oppido hallucinabitur; TZIDHKENU JEHOVA, habetur Gen. 6.13. quod si

accuratius Pontificii inspicerent, de propria justitia non adeo ineptirent. Similiter quantum hujus linguae cognitione conduceat in nominibus propriis, hinc patebit, siquidem illa rem ipso nomine denotatam plerumque indicant; Abel non dicitur ab ABHAL sine aspiratione h. e. *luxit* uti censuit Josephus; sed ab HEBHEL i. e. *vanitate*, quod nomen mater ejus, perpendens temporum lapsum infectorum miseram conditionem, filio suo imposuit. Nec Adam ab EDHEN *borto*, secundum Theodoretum, sed ab ADHAM *rubuit*, quod a terra rubra fuit conditus, sic inter nomina *Abram & Abraham, Jacobi & Israel*, qualis sit differentia, non nisi linguae peritus potest capere. Consimiliter *Immanuel* exprimit, qualis sit noster servator. *Jehova & Adonai* quantum robur habent ad confirmandam filii Dei divinitatem, cum ei in S. S. attribuuntur, alius non novit, quam cui lingua hebræa fuerit familiaris, pariter in lingua Syriaca evenit, quæ est tanquam
Hebrææ

Hebrææ filia, ut CEPHA, quæ vox lapi-
dem denotat, quod nomen Petro tan-
quam proprium ipse Salvator attribuit.
Hic vero Cardinalis Baronius suam i-
gnorantiam prodit, cum illam vocem
non ex Syrâ ; sed græca arcessat,
quasi ἀπὸ τῆς κεραλῆς : hinc pon-
tificii Papam effingunt caput Ec-
clesiæ. Vox Goël sæpe occurrit in fac-
literis, & usurpatur de liberatore no-
stro Christo; quis vero valet ejus em-
phasin exprimere , nisi hebræum ade-
at fontem, & quasi ex imo ejus fundo
significationem depromat ? Latinus
vertit voce redemptoris. Græcus vo-
ce λυτρωτός : neuter vero totam ejus vim
expressit: Hebraice enim significat pro-
priè talem assertorem & vindicem, li-
beratorem & redemptorem , qui jure
confangvinitatis motus, causam pro-
pinqui sui interfecti asserit, ejusq; san-
guinem vindicat; vel , qui bona quo-
quo modo a confangvineo proximo
devoluta jure proprietatis pristinæ ei
rursus asserit ac vendicat. Idem re-

quiritur in idiotismis, qui frequentissime in V.T. occurunt. Psalm. 119.109. anima mea BECHAPPI *in manu mea* semper, & legis tuæ non sum oblitus, qvod pleriq; veterum sic vertunt, anima mea *in manu tua* semper; quod sane non fieret si animadverterent idiotismū S. lingvæ, qua *animam in manu gerere*, idem est, ac *in perpetuo vita discrimine versari*: hinc Chald: in sua paraphrasi, commodissime sic expressit: anima mea periclitatur, ac si in manu mea esset semper. Psalm. 143.2. non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens: hoc Hieronymus, quamvis alias in hac lingua exercitatissimus ad latini sermonis consuetudinem exponit, non justificabūtur omnes; Ergo aliqui: in quibus particula negativa universalis COL adnexa, non particularem, sed universalem sæpius negationem infert. Rom. 3.20. Non justificabitur ex operibus legis omnis caro: id est nulla. Sapit ergo Hebraismi idiotismum, & sic in cæteris; ubi profecto Hebrææ lingvæ rudis inoffenso

fenso pede progredi nequit. Præterea non raro idiotismi, peculiares phrases multoties in una periodo coacevuntur, vocabulorum emphaticorū jucunda συμπλοκή, & congeries, & constructionis varietas. Hæc quomodo poterint dissolvi, & accurate in suas partes distingvi, quod Apostolus ὁρθογνῶν appellat, & de iis rectum ferri judicium a genii lingvæ insciis non potest expendi. *At obijici potest*, tot excellentissimorū virorū existere commentarios, utiq̄ iis meliores non sunt sperandi, ideo lingvæ S. studium non adeo est necessarium. Resp. Si sermo sit de Theologo consummato, largimur; non vero de futuro. Deinde versio-nes discrepare; requiritur igitur a Theologo, ut de discrepantibus ferat ju-dicium, qui reliquis sint vel præponen-da vel posthabenda, quod sine fontium notitiâ non potest effici. Ad hæc quoque Frantzius egregie hoc modo: *Omnino inconcussum manet, quod sacer codex sit scriptura omnisciī & à vocatione Dei, sed*

ver-

versiones sunt scripta hominum, qui labuntur multipliciter. Et ulterius: qui nosce cūpit verbum Dei, ut ab autore Deo fuit ortum, citra ullam detorsionem purum putumque, is illud non leget aut intelliget, nisi in eadem lingua, qua a Deo primitus est pronulgatum. Psalm. 2. 12. NASCHEKU BHAR osculamini filium, græci septuaginta reddiderunt δράξας παιδίας; Vulgata, apprehendite disciplinam; unde error cognoscendus nisi ex Hebræo fonte. Qvantta existit multitudo commentariorum in utroq; testamento, partim orthodoxi partim heterodoxi, in his omnibus agitantur controversiæ textuales, quo successu in his versabimur, quomodo illa approbare, hæc reprobare, πάντα δοκιμάζειν, οὐδὲ τὸ καλὸν κατέχειν, juxta monitum Apostolicum, rectè poterimus? Unde liquet verum esse, quod Paulus Fagiis inquit; semper purior aqua ex ipsis fontibus, magis quam ex lacunis inde derivantibus, hauritur, ita semper puriora quodammodo sunt, qui ex ipsis primis linguis, in quibus Dei oracu-

oracula nobis tradita fuere, tanquam ex limpidissimis fontibus hauriuntur, hæc de didascalia.

In Theologia vero *polemica*, quam necessaria sit partim ex dictis constat, partim ex jam jam dicendis innoteſcet, ſiquidem nulla versio potest eſſe authentica, adeoque cum adverſariis non ex versionibus disputandum, ſi ſperanda fit victoria; ſed ex pharetra intimi textus originalis depromenda ſunt tela. Prov. 8. 22. *κύριος ἐκάστο με*, verterunt LXXX. græci, id eſt, *Dominus creauit me*, Ubi filius Dei de ſe ipſo loquitur. Hinc Arriani occaſionem ſumperunt, negare filium Dei patri eſſe οὐκέπον & coæternum. Ubi multum ſe torferunt sancti Patres, in excogitandis ad objectionem reſpoſionibus, ſed fruſtra, priuquam in textu hebræo erratum vitiosæ versionis deprehendebant, ubi extitit *Jehova Kanon*, hoc eſt, *κύριος ἐκάστο με*, *Dominus posſedit me*, non ve-ro *ἐκάστε*. Simile eſto judicium de omnibus reliquis orthodoxæ doctrinæ impu-

impugnatoribus, quorum alii sunt extra ecclesiā, ut Judæi, qui pertinaciter contendunt Christum adhuc non esse exhibitum, alii proprius, utpote in gremio ovilis Christi, ut *Pontificiū aliq.*, qui partim dictamen humanæ rationis sequuntur, partim in mysteriis divinis strophas nectunt falsissimas, & cælestem veritatem callide student deturpare. Quomodo quæso his obviam eundum, nisi ex ipsa fontium scaturagine? cum etiam illi allegant sacrum textum, sed prave intellectum. Tantum de hoc. *Homileticam* jam quam paucissimis ventilabimus.

Consequitur nunc, ut breviter de praxi Homiletica agamus, cui parimodo insigniter lingvarū cognitio inservit. Quoniam, uti notum est, quælibet lingua suas habet emphases, & peculiares significationes, quæ communiter in versionibus expriment, verisimile est Sp. S. linguarū fabricatorem præsertim, qui suis amanuensibus, non modo materiam, verum etiam ipsa verba inspiraverat,

verat, tales Charakteres majestate & gravitate affluent textui authentico impressisse, qvos nulla interpretatio exprimere valet. Inter alia de hac re videatur vox *Gœl*, quam prius in hac thesi attigi, unde facile patet quam sit emphatica. Atque sic ex unica saepe voce Hebræa vel græcâ plus succi veræ doctrinæ, & consolationis vivificæ resultat, quam ex multa aliarum lectio-
ne liceat colligere.

Constat ergo hinc linguarum orig. rudem nec esse nec dici posse Theologum, sed potius ex mente B. Luth. Theologiæ Violatorem. Loco proinde colophonis illud Luth. Subjungimus. *Sæpe monui, ut lingvam Hebræam disceretis, nec eam ita negligeretur, et si ejus nullus aliis esset usus, tamen pro gratia- rum actione discenda erat, quod pars que- dam religionis & cultus Dei sit, eam lin- gvam docere & discere, quæ sola quidquid unquam divini est, docet.*

An lingua N. test. sit Hellenistica?

CERTUM manet, quod stylus N.T. sacer multum differat a genio lingvæ profanorum scriptorum, unde forte ansa dubitandi, quo nomine insigniretur, nonnullis olim fuit oblata; inter quos se primum prodidit *Scaliger*, qui stylum N.T. peculiari nomine Hellenisticum appellavit, quo si tantum linguam Hebraismis & Chaldæo-Syriasmis scatentem intellexisset, facile in ejus partes concederemus, Verum si quidem vir alias doctissimus Daniel Heinsius, ejus sententiæ præcipuus interpres & adstipulator afferit, lingvam N.T. non tantum dicendam esse Hellenisticam, sed etiam novam gentem effinxit, Hellenistarum, cuius sedes esset extra Palæstinam, & Hebraistis in illa degentibus opposita; huic populo peculiarem dialectum Hellenisticam, tanquam vernaculam attribuit, ex mixtione Hebrææ & græcæ linguae, quæ in Asia & oriente valde fit celebris

celebris, & à communi græca tantum differret, quantum hodierna Italica ab antiqua latina. Plura vide in ejus exercit. ad Nonn. & Præf. in exercit. Sacras in N. T. Ast Clariss: Salmasius, hoc enormi errore impulsus, contra Heinsium acriter insurrexit, & lucidissime commonstravit, lingvam Hellenisticam esse confictam, nullamque regionem posse ostendi, ubi vigerit, ac nullam gentem extitisse, cui manferat vernacula. Huic adstipulantur Joh. Crojus. Observat. in N.T. & Matth. Cotterius; hos adeat, qvi ubiorem ejus cupit confutationem. Quorum sententiæ etiam nos ut veritati consentaneæ accedimus, negantes unquam talem fuisse vel populum vel dialectum ex græco & Hebræo idiomate mixtam; eoque sensu neque septuaginta interpretes neque ἀντορθόφυες N. T. nomine Hellenistarum possunt venire, & frustra confunduntur cum Hellenistis in actis Apostolorum, qui non fuerunt origine vel regione iudæi, græce

græce loquentes , & in Synagoga legentes, uti Scaliger, Drusius, atq; Hein-
sius cum suis complicibus errore hoc
in negotio fascinati opinantur: Vid.
funus ling. Hellenisticæ. Salmas. &
ejus Comment.

Prout hactenus egimus de iis, qui
in excessu circa hanc quæstionem pec-
carunt, itaque nunc eorum pondera-
bimus rationes, qui in defectu hic de-
linqvunt. Eorum antesignanus fuit Se-
bastianus Pfochenius, qui prorsus con-
trariam fovet sententiam, & negat ul-
los Hebraismos aut Chaldæo-Syriasmos
dari in N.T. sed esse pure græcum textū
urget, eapropter, quod forte apud unū
alterumque græcum scriptorem repe-
riatur quid ejusmodi loqvendi rationis,
quod largitur Calov. Crit. S. apud non-
nullos prophanos, præsertim sub incli-
natione Hebrææ puritatis post Monar-
chiæ græcæ in IV. regna dissipationem.
Nam in turbis istis , cum græcorum
moribus etiam lingua istorum in Ju-
dæam traducebatur, atque ita multa è
græ-

græcismo in Hebraicam Remp. quasi
sunt recepta & civitate donata: quod
vel ē Chaldaicis bibliorum paraphra-
sibus & Josepho Gorionide videre est,
vice versa etiam non pauca ab Hebræis
transierunt ad græcos, factaque est quæ-
dam linguarum istarum miscella, adeo-
que N. T. stylus qui Hellenisticus dici-
tur, non est ex pura Hebræâ nec ē latinâ
lingvâ, sed ex judaicâ, mixta Ebræâ
SyroChaldæa, græca latina aliisq; in unū
idioma; unde ea traduēta ab Hellenistis
græcis scriptorib;. Sed revertor ad pro-
positum: oleum & operam (utdici solet)
perdidit Pfochenius; dum in sua Dia-
tribe contendit de omnimodâ puritate
lingvæ græcæ N. T. e.g. Matth. II. 20. ?
τὴν ψυχὴν, ille in hac phrasî negat He-
braismū, quod apud profanos auctores
ψυχὴ aliquando pro vita ponatur, quod
metonymice neq; nos inficiamur; inte-
rim tamen non convincitur phrasin istā,
querere vitam, græcis aliis eo sensu, quo
Hebræis idem esse, quod insidiari vitæ:
pari modo in hac phrasî Act. 18. 6. τὸ
ἄημα

αῖμα ὑμῶν ἐπὶ τῷ κεφαλῇ, mentis suæ ἀρρώστια aperuit, contentus κάρα profanis scriptoribus pro persona sumi; cæterum in hoc satisfecit ipsi ex professō Gata-Kerus Londinas. Certum ergo nobis est stylum N. T. esse intermixtum Hebraismis ut & Chaldæo-Syriasmis, hoc est, ut dicam expressius, non modo vocibus hebraicis & Chal-dæo Syriacis, sed partim vocibus græcis, significationem hebraicam induentibus, partim phrasibus & formulis ad formam Hebræam expressis, partim constructionibus Hebræum idioma redolentibus qualium ingentem numerum collegit Georg. Pasor idea. Dial. N. T. & Casp: Wyssiūs in dialect. sacra. Et quamvis Scriptores N. T. in multis convenient cum græcis auctōribus, inde tamen non concluditur eundem utrobique esse characterem: nam sicut scholasticorum stylum cum Ciceronis, Sallustii, Livii etc. collatum, etiamsi multis vocabulis & loquendi formulis, iis usitatis, gaudeat nemo

nemo purum appellaverit, ita hic se res
habet; in exempla hæc possunt proferri,
1. Voces latinæ ut ἀστάριον pro Aſſe
Matth. 10. 29. κοδράντης quadrans Matth.
5. 26. μίλιον milliare Matth. 5. 41. &c.
2. Hebraicæ & Syriacæ, αββᾶ Marc. 14.
36. Ἀληθεία Apoc. 19. 13. Βελιαλ 2. Cor.
6. 15. γεέννα Matth. 5. 22. μεσσίας Joh.
1. 41. nonne hinc patet, non esse pure
græcum? Deinde probatur, quia voces
N. T. plures significations admittunt,
quam alias græci sermonis usus genui-
nus ferre solet. Ut διώρ, græcis seculum
& æternitatē significat, in sacro codice
præterea notat mundum, quia OLAM
apud Hebræos utrumque significat. v.g.
Hebr. 1: 2. δι' ὧν καὶ τὰς διῶρας ἐποίησε.
Hinc conspicitur quod sit inflexus ad
Hebrææ lingvæ indolem, a profanis
longè alienus; designat Characterem
quendam singularem, qui Hebræorum
& Syrorum idioma, verbis licet græ-
canicis, facie tota repræsentat.
porro patet discrimen inter anti-
quam græcam lingvam & sanctam;

antiquis græcis, præcipuē Poëtis, crebro usitatus est numerus dualis, sed in toto N. T. ne unicum exemplū talis numeri (excepta voce *duo*,) occurrit: Similiter paulo post futurū nisi femel tantū.

Sequitur hinc, quod hæc discrepancia non sit adscribenda peculiari dialecto græcæ ullibi terrarū, vel ulli nationi vernaculæ, sed peculiari characteri Sacro & singulari intentioni Sp. Sancti, qui ad Harmoniam rerum, in V. & N. T. demonstrandam stylum quoq; ad hebræum V. T. sermonem attemperare voluit, non modo in explicitis allegationibus, sed etiam in implicitis allusionibus, adeoq; stylus N. T. ac pariter septuaginta interpretum sæpius est Hermeneuticus: v.g. Matt. 21. 42. πάρα τῷ κυρίῳ εἰσετοῖ αὐτη̄, ubi fœmininum pro neutrō ponitur, non ex genio peculiaris dialecti Hellenisticæ, neq; ex more lingvæ græcæ, sed ex literali versione Psalm. 118. 22. Ubi fœminum Haitha (quoniam neutro carent Hebræi) possum est. Chaldæo vero Syriafmi ex vulgari

vulgari loquendi more expressi sunt, uti fieri solet, dum phrases nova civitate donentur. At dicat quis: nonne faciat ad contemptum styli N. T. & ad ejus magnificentiam deprimendam, si dicamus eum tot scatere hebrais? Resp. nullo modo minuitur ejus magnificientia, sed potius augetur per istos hebraismos, quippe ratione istorum, sapit lingvam antiquissimam, præstantissimam & omnium perfectissimam, creatam a Deo, & Adamo ab initio creationis instillataam, unde titulo sanctitatis ab Hebræis & Christianis insignitur; faceant proinde Idiotæ & blasphemi verbi Dei illusores, qui sacros Dei Characteres barbarismos & solæcismos vocant; tales enim gloriosæ dignitas facile avertit. Plura habet de hac re Vorstius Phil. P. 2. Præf. quæ huc transcribere instituti ratio non permittit.

Zητημα III.

Quamdiu lingua Hebræa post confusionem Hebreis manserit vernacula?

B 2

Resp:

Resp: linguæ sanctæ, post confusio-
nem, tres commode constituuntur
ætates, quarum prima est Hebraismi
ilibati, usq; ad captivitatem babylonici-
cam, adeoq; per totum tempus servitu-
tis Ægyptiacæ, mansit incorrupta, un-
de Rabbini, majores suos commendant
quod tria in Ægypto non mutârint; no-
mina sua, vestimenta sua & lingvam su-
am. Verum mirari quis poterit, quod
tam longo temporis spatio, in peregri-
na terra labem aliquam non fuerit pa-
sa; sed resp. prætersingularem Dei pro-
videntiam, Israelitas confertim habi-
tantes a contagio tutiores fuisse: præ-
terea in Ægyptiacam utpote ab Hebræa
remotiorem non tam facilis fuit lapsus:
inde mansit familiaris ejus inter Judæ-
os usus consensu omnium, usq; ad de-
portationem babylonicam, quod ex
sacro codice licet colligere. 2. Reg. 28.

26. Dan. I. 4.

Secondæ ætas est Hebraismi inclinati,
ab initio captivitatis babylonicæ, usq; ad
excellum Prophetarum & paulo ul-
terius,

terius, quo intervallo paulum primo Chaldaisini confortium, & tandem contagium admisit: reperiuntur nonnulli, qui hic movent controversiam, inter quos est Bellarminus, afferens Judæos toto captivitatis tempore illibatam linguam suam patriam retinuisse, ac secum reduces Hierosolymam asportasse, cui, sententiæ in totum non possumus velificare, quin statuamus, quod vulgus plerumq; in chaldaicam linguam degeneraverit, quod etiam Clarissimus Buxt: sentit: interim tamen non negamus plerosq;, & præcipuos cives post redditum aliquamdiu etiam linguam vernaculam calluisse, quamquam ex diuturna conversatione cum Chaldæis, eorum quoque linguae facultatem sibi acquisiverint. Quod sic stabilimus: a. Quia Daniel, Esdras, Nehemias, Haggæus, Zacherias, Malachias, post captivitatem Babylon. suas conciones Propheeticas & Historias Hebræo idiomate conscripserunt: Ignota enim eos ad

populum uti lingua noluisse veritati est
consentaneum. $\beta.$ Legem ex Origina-
li Mosis, populo audienti & intelli-
genti prælegit Nehemias cap: VIII. 3.
quæ etiam lectio vehementes affectus
utpote dolorem & fletum in animis po-
puli excitavit, quod linguæ ignaris
contingere non potuit. $\gamma.$ Nehemiæ
novum videtur, quod quidam in pere-
grinarum matrum confortio loque-
rentur Asdodice, unde vehementi Ze-
lo acceditur. Cap. XII. 23. constat
ergo patriam lingvam in populo,
quamvis leviter infectam, adhuc vi-
guisse.

Tertia nunc sequitur ætas, quæ est
Hebraismi abrogati; nam post excessum
prophetarum, prævaluit tandem
Chaldaica, matremqe expulit, & in-
super post Alexandri M. tempora in
Chaldæo-Syram degeneravit. At ^{obj.}
^c potest, fuisse in usu post natum Chri-
stum, ideo non statim post mortem A-
lexandri exspiravit. $\text{I}.$ Quia Moses sin-
gulis Sabbathis in Synagogis prælege-
batur

batur, quod patet Act. XV. 21. 2. Christus hebraicè citavit Esaiam Luc. iv: 17. 3. titulus crucis Christi hebraice fuit scriptus; ad hæc, constat Paulum usum fuisse τὴν ἑβραιῶν λαλίων Act. XX. & XXII. Sed resp: ad 1. Mosen lectum fuisse cum paraphraſi chaldaica, quæ in usum plebis fuit ſcripta, & etiam hodie Moses prælegitur in Synagogis judæorum, et ſi lingua hebraica illis amplius vernacula non fit. ad 2. Christum explicasse Esaiam lingua populo intelligibili, et ſi textum hebraicè prælegiffet. ad 3. linguam Chadæo-Syram non hebræam intelligi, quæ hebraica dicitur, quod illius temporis hebræis fuerit in uſu. Ad hæc & illud accedit, quod ab eo tempore, quo disperſi ſunt Judæi per totum orbem, cuius cunq̄ lingvam, ubi in exilio degunt, acceptent, unde iis non magis eſt vernacula quam nobis, quamquam magistri iſtorum, eam maximo studio diſcant, & vulgus voces quasdam sermoni ſuo immiſceant.

*An Masora habeat auctoritatem Di-
vinam vel humanam?*

Quamvis non sim ignarus, hanc quæ-
stionem, qua partem sapere The-
ologiam, tamen sub isto formali no-
bis non venit in considerationem, sed
quatenus Philologiam Spectat. Ad e-
am ergo distinctè respond .pro diver-
sitate causarum: ut nihil dicam de u-
niversali, Deo T. Opt: M., de quo
nullus ambigit; erant etiam Amanu-
enses Dei Viri Sancti, cui hæc Spar-
ta fuit commissa, imprimis erat Esra
sacerdos & scriba, tantis a Deo donis
instructus, & regia auctoritate sufful-
tus, ex Babylonia finito tempore ca-
ptivitatis, Duce Zarobabele Hierosoly-
mam missus, ut Ecclesiam judaicam,
totumque cultum Divinum miserè cor-
ruptum in Babylonia & labefactatum,
ad præscriptum legis divinæ reforma-
ret & Ecclesiæ afflictæ auxilium fer-
ret. Præsto quoque aderant Symmystæ
Divini

Divini propheticō Spiritu instructi,
 Haggæus, Zacharias, Malachias, Nehemias, quorum fervorem & ardentissimum studium, ipsorum Sacræ conciones testantur, Strenuissimus dux Zorobabel, summus Sacerdos Jehosva aliiqp primarii Sacerdotes & Levitæ reduces ex Babylonia, & quotquot pietatis in populo fuerant lumina & colūna; quibus juncti erant usqp CXX Auctoritate præcellentes, qui Viri Synagogæ magnæ dicti; hi piè graviterqp de summa religionis deliberarunt: Præses vero & caput Synodi fuit prædictus Esra, qui omnibus cœteris, ad hæc Synodalia negotia, singulari virtute a Deo instructus erat, ad primè, quod legis divinæ peritissimus esset, & in totius S. S.: tractatione & descriptione excitatissimus, unde & magnificis propterea laudibus in S. S. est condecoratus. Cap. 7: v. 6. horum respectu, quin fuerit auctoritatis divinæ, nullum est dubium: Cœtera vero agnoscunt humanam. Dein, disting. inter Ma-

foram formaliter & materialiter sumptam, sive inter id, quod est Masora &, id, quod Masoræ. Illud est Doctrina critica, quâ literæ, voces, versus S. S. & sunt numerati, omnisq; ipsorum varietas notata, & suis locis cum Singulorum versuum recitatione indicata, insveta punctorum & accentuum collocatio diligenter observata, quod talia, non sine fontica causa, ab ipso Deo profecta animadvertebant, ut in minimis quibusque inviolatus textus facer æternum permaneret, ne aliquid posset addi, detrahi, vel quovis modo mutari. Hoc vero est materia videlicet res sacræ, circa quas versata est, priori modo humanam, posteriori divinam agnoscit auctoritatem. Atq; cum inter alia sit Kri in margine additum, quod merito aliquando præferendum est τῷ Κρι, & exhibet particulam quandam integrantem, quantulamcunq; licet Scripturæ a Masoretis etiam posterioribus ex emendationibus codicibus restitutam, non diffitendum iterum est

est aliquid Masore esse Divinæ auctoritatis ; quod vero attinet eorum supputationes, computationes &c. sciendum rem numeratam esse Divinæ, formam autem & modum supputandi humanae auctoritatis.

Zētημα V.

Quæ sit Origo animæ rationalis?

IN varia sententiarnim, hic etiam eruditæ abeunt divertia, alii namque pugnant pro eductione è potentia materiæ, alii pro inductione ex cœlo & astris, alii, creatione immediata, & post membrorum in utero elaborationem infusione; Verum omnes graviter delinqvunt : Primam quod attinet sententiam, ideo improbamus, quia anima nec est materiæ substantia nec ejus accidens, atque ex materia non fit nisi compositum, anima autem est simplex: porro, potentia materiæ scilicet accidens, substantiam nunquam producit. Accederet & hoc ἄτοπον, si arrideret nobis, quod virtus πλασικὴ esset sine proprio & radicali subiecto: ubi enim anima

anima non est, ibi neq; virtus prolifica
nisi accidens existere sine subjecto sta-
tueremus; Foret quoque materiata;
quoniam ex materia non nisi materi-
atum gignitur & corruptibile, quod
spiritui immortali repugnat, contra
Freitag ejusque complices. *Fernelius*
pro altera sententia militat, conten-
dens ex cælo & astris animam induci:
cui hoc modo occurrimus. Omnis ef-
fectus determinatus proximam & de-
terminatam requirit causam, Cælum
vero & astra universalis obeunt vices;
deinde, hoc concessso, in animatū anima-
produceret, & effectus virtutem causæ
excederet quod etiam implicat. Crea-
tionem urgent *Scottus*, *Zeifoldus*, *Ufen-
bachius*, quibus Plato & Origenes suf-
fragantur, statuentes animas corpori-
bus in utero materno efformatis de-
mum instillari. Hinc absurdum; 1. ge-
neratio non esset univoca, nec homo
hominem generaret, si altera pars ef-
fentialis extrinsecus accederet. 2. Fal-
leret testimonium scripturarum, ani-
mas ē

mas ē lumbis parentum prodire affirmantium. 3. Deus argueretur causa peccati, quæ omnia & absonta & impia! Statuimus igitur animam primi parentis per creationem cœpisse, postea vero per naturalem generationem multiplicari, idque vi divinæ benedictionis primitus collatæ. Ast posset quis dicere, Spiritus esse ingenerabiles, ergo & animam humanam, si quidem illa est quoqus spiritus. Sed resp: propositionem tantum de spiritibus completis & absolutis loqui, non vero de incompletis & respectivis: hic enim longe diversa est ratio, multiplicat se homo ac cœtera animalia juxta speciem suam, & ut eorum animæ non creantur sed generantur, ita & hic se res habet: atque sic nullo modo infunditur, sed in ipsa conceptione aëtu in semine existit; quod hinc evincitur, quia mox cuncta disponit, ordinat ac perficit: Clariss: Sperlingius, prima statim post conceptionem septimanâ, semen in tres bulbas spiritibus turgentes, qua cerebri, cordis & hepatis.

hepatis rudimenta sunt, convertitur; portio-
nēs etiam pro brachis ac pedibus, in corpo-
sculo illo exiguo conspicuā sunt, unde jam olim
Hippocrates medicorum princeps asserere non
dubitavit: Genitura septimo die habet,
quæcunq; habere debet. Quid aliud
hoc elaborat ac digerit quam anima,
actu in semine existens? siquidem ma-
teria passive saltem & calor uteri in-
strumentaliter se habent. At possit a-
liquis dubitare, cum per generationem
multiplicetur anima, num ab utroq;
vel alterutro proveniat parente? u-
trumque videtur inconsequens, & ter-
tium non datur. Si enim hoc conclu-
ditur, sequitur semen alterius esse ina-
nimatum, à quō abhorret natura. Si
vero illud, sequitur vel integrum ab u-
troque animam profici sci vel partem
ab alterutro: prius non potest admit-
ti, quin duas animas in genito velimur
asserere; posterius si largiamur, ani-
mam esse compositam concedere ne-
cessum est. Difficilis sane videtur hic
nodus, quem tamen sequenti modo
aggre-

aggrereditur Sperl. Quomodo vero anima
duæ dent unam, eamq; simplicem, explicatu
non est difficile, parentum anima non ad ma-
riam sed efficientem consam spectant. Effi-
ciens vero rei essentiam non ingreditur, igi-
tur sive simplex, sive duplex, sive triplex
sit, compositum nullum gignit; anima ergo ab
utroq; parente data non exigit simplicitatem
negat ex sed a duabus animabus una datur,
ex enim sicut materiam, a efficientem: deni-
que cause sociæ stant pro una. B. Meisn.
Philos. sobr. egregio exemplo hoc illu-
strat, tanquam duæ faces junctæ unam
conficiunt flamمام, hinc si tertia ac-
cenditur, non potest ostendi, à quâ su-
am conceperit flamمام; simili pror-
fus modo anima ab utroque parente
multiplicatur.

Σήτημα VI.

*An omne malum sit mere privativum?
an aliquid etiam positum?*

PRIUSQUAM aliquid certi, de hac re,
licet statuere, necessarium est ut ter-
minorum indolem, paucis adumbre-
mus: adeoꝝ non intelligimus priva-
tionem

tionem active ita dictam, quæ ablacionem extrinsecam alicujus boni significat, neque passive & impropre accep-tam: hæc enim infert carentiam formæ, cuiusque subjecti etiam non capacis; sed maleficam, quæ propriè hoc nomine insignitur, estque absentia rei in subjecto capaci ad recipiendam istam tempore à natura definito. Dicitur alias carentia formæ, quæ vel jam fuit, vel esse debuit in certo subje-*cto.* *Damasc.* autem τῆς ἔχεως ἀποβολὴ au-dit. Unde liquet rem accidentalem, *quæ alicujus adventitiæ extrinseci* ratio-nem habet, *propriae privationis* nomine non venire, cum omnis privatio vera sit rei à naturâ insitæ, & dicat carentiam formæ inferentis essentiale per-fectionem: & sublato bono ad natu-ralem perfectionem subjecti conferen-te, necessum quoque est, subjectum ali quem defectum pati. Aliis in sim-plicem & mixtam solet distingvi, illa est mera saltem entis positivi absen-tia, ut tenebræ lucis; hæc vero, simul formæ

formæ subjecto inesse debitæ non solum *σέρηνος* & ablatio, sed etiam prava dispositio atq; inordinata qualitas: ut, morbus, non tantum est sanitatis carrentia, verum etiam corporis ægroti prava & inordinata constitutio, hæc de termino priori. *Positivi* naturam jam leviter lubet attingere. Accipitur & hoc ambigue, i. late & improprie, quomodo se extendit ad ea, quæ defectū & privationem dicunt formaliter, atq; hoc respectu entitatē tollentibus & removen- tibus tribuitur. 2. *ἀκριβῶς* & proprie, pro eo quod habet sibi debitam perfe- ctam essentiam, notatq; veram entita- tem in rerum natura positam & con- stitutam atque tam substantiis quam accidentibus, in actu positis competit. Hinc quæstionis status facile consipi- tur, qvod videlicet priori sensu & vo- cabulo positivi late sumpto malum ali- quid non quidem formaliter, sed ma- terialiter entis positivi nomen admit- tat, & cum privatione mixtâ fere coin- cedit: non vero posteriori, siquidem u-

nicè eo ens creatum intenditur; præter exemplum supra allatum potest etiam peccatum originale in medium adduci, quod non sine violentia læsionem omnium facultatum ac virium naturallium infert; ideoq; non nuda *separatio* boni & carentia meretur dici, sed & *divisionis* & mali positio, nempe insignis subjecti animæ rationalis qua omnes facultates corruptio ac depravatio, atq; propter illam constantem inhærentiam indolem positivi redolet. Obtento sic per Dei gratiam, quod optavimus, huic nostro labori, (si sic meretur dici) summa imponimus manum.

*Gloria sit Patri, Nato sit Gloria Sancto,
Gloria Spiritui, Triadi sit gloria sacra!*

COROLLARIA.

1. *Sobria Philosophiae cognitio futuro Theologo non modo utilis est, sed & necessaria.*
2. *Propria a suis subjectis natural. nō separātur*
3. *Virtutes Ethicæ & verè Christianæ differunt omnium causarum generibus.*
4. *Mundus est creatus ex informi materiâ.*
5. *Idem accidens specificum potest esse in duabus aut pluribus numero subjectis.*
6. *Suppositum & Persona non formaliter sed materialiter differunt.*

Ad

Ad Politissimum atq; Doctissimum
VIRUM, JUVENEM,

DN. MAGNUM SYLVIUM,
Disputationis hujus Authorem &
Respondentem solertissimum.,

τεος Φάνεσις

SEdulus à teneris fuerit qui noster alumnus
Sylvius en Magnus turbanova canit.
Doctrina specimen præbet sub Präside claro,
Miscens Philologis, dogmata Philosophum;
Unde virum nosces, velut ac ex ungue leonem,
Huic igitur carmen condere constituas.

Hac ubi dixisset nocti se immiscuit atra,
Lingvens me dubium, tangeret anne chebyn
Nostra thalia suam, videat cum plurima doctrinæ
Carmina certatim, vota vovere ibi,
Quæis etiam mea Musa suum subnectere votum
Valde avert ex animo, vive, vale celeber.

JOHANNES. Utter.

Γέρε ἐν Γῷ κόσμῳ δύναται, προκρινεῖται
ἐλευθεριῶν τεχνῶν ὅπις ὀδενες μαργαρίται
καὶ ὀδεμία γάζα Γῷ κόσμῳ, σπεδαῖς δύνονται
συμβάλλεσθαι, σοφίᾳ γὰρ τὸν ἄνθρωπον σε-
σανοῖ καὶ περισέλλει, καὶ ποιεῖ ἀθάνατον, ὅταν
λα πάντα ἀπόλυται· Τῷτο μετέ σε διδά-
σθε ἐνημε ἀτεχνῶς ἐξέταξας, Τάπην Γῷ
νη ἐπιθυμεῖς· εῦν οὐκ ἐξοῦ δεῖγμα τῆς

σπερδής σὺ εἰς τὸ φῶς ἐκφέρεις παρὰ γῆν
μεγάλην φιλοπονίαν σὺ, τοῦ σφόδρα συν-
χάσω, προσένε ψίστην αἰνισθάνειόν νυν θέ-
ληση τύχεις ἐγκενήμαστ εξόπις τελείωστον ἐ-
πιθένται συμπλήρωμα, ὃν ποτὲ σεφάνω τῆς
ἀρετῆς καὶ τῆς σεφανῆς.

τῷ διδασκάλῳ εὐχέσθαι.

PETRUS THORWEST Nylen.

Per mare per terras mercator quære e mer-
P. A. solet; ast melius frater amandè cupis. (ces
Nam quāvis universa cadant, tamen unica vir-
Permanet &c. studiis, constabilitur ea. (tus.
Hanc sectari soles, demissis omnibus iisis,
Quæ tremoram ponunt, sedulitate viges;
Unde tibi succrelcat honor laudesq; decusq;
Ut tandem patriæ, commoda multa feras.

Fratri suo sic gratulari voluit

DANIEL SYLVIUS Werm.

O ptarem ex animo ut posse componere versus
Cum musis canerem carmina lata Tibi
Præceptor; nam nunc pergit ascendere sellam.
Ingeniam ministrans dexteritate probat:
Opio quod potero; benedicta summus Thova
Captus præclarus; hinc decus ecce ubi!
Vine valeq; diu felix in Nestoris annos.
Ac tandem in Cælis gaudia mille capes.

Tenuit ne suo Præceptoris sic appludebat

HERMANNUS P. THORWEST.